

Mindenki önmagáért, az istenek mindenkiért

Az önző indiai elit nem ismer részvétet

Mahatma Gandhi, India nagy vallási és politikai személyisége, aki 1947-ben megszabadította hazáját a brit gyarmati uralomtól, nagyszerű küzdelmében az erőszakmentességre és a szolidaritásra épített. A mai indiai elitek mindkettőben nagy hiányt szenvednek, különösen a társadalmi szolidaritás nem jellemzi őket.

Az alakulóban lévő nagyhatalom, az Indiai Unió a maga 1,18 milliárd polgárával a föld legnagyobb parlamentáris demokráciájú szövetségi köztársasága, illetve a világ egyik legerősebben terjeszkedő népgazdasága. A világméretű pénzügyi válságig mégis csupán kereken százmillió indiai profitált az indiai „gazdasági csodából”. A globalizált neoliberális kapitalizmus korában például technikailag jól képzett fiatal szakemberek jól kerestek a számítógépipar különböző központjaiban. Hinduk milliói emelkedtek föl nagy vásárlóerejű új osztállyá – a muszlimokat többnyire kiszorítják a konjunktúrából –, és semmi más nem jár a fejükben, mint hogy elkülönüljenek a kaotikus, szegénységben élő, lármás és büzlő, átlagos indiaiaktól. A sikeresek menekülnek a társadalomból, amennyire csak lehetséges. Ennek az elkülönülési mozgalomnak a következtében, amely csak saját előnyeinek biztosítására tör, gombamód keletkeznek a *Gated Cities*, az újgazdagok számára épült „elzárt városok”. Ezekben magas kerítések és biztonsági őrök vé-

dik a szociális intézményeket – a templomtól az iskolán át a kórházig –, és választják el őket takarosan a külvilágtól, az egyszerű, gyenge vásárlóerejű polgártársak normális világától.

Ez az irányzat, amely kizárja a társadalmilag másféléket, és fallal veszi körül a „magukfajtat”, érzéketlenséghez és közösségellenes viselkedéshez vezet. E két társadalmi fogyatékoság nemcsak a jelen anyagias hétköznapi számításával áll összefüggésben, hanem mélyen gyökerezik India filozófiai és vallási hagyományában is.

Azon a helyen, ahol más társadalmakban az irgalmasság, a társadalmi szolidaritás és segítségnyújtás többekévé erős intézményei működnek, India társadalmában hatalmas lyuk tátong. Az indiaiak kereken 85%-a a hinduizmus segítségével értelmezi létét. Az öndiai istenvilágnak ebben a hétköznapi uraló vallásában minden hindunak megvan a maga helye, olyan pozíciója, amelyre „rászolgált”. Ezt a pozíciót a *karma*-sors és a születés határozza meg, és mindenkinek szilárd helyet jelöl ki a függőlegesen rétegzett kasztrendszerben. A kaszt nélküli *dalitok*nak kell eltakarítaniuk India városaiban a szemetet, az ürüléket és a hullákat; ilyen „tisztátalan” embernek lehetőleg sosem nyújt kezet egy magasabb kasztba tartozó hindu.

Ebben a vallási rendszerben – Jézus Krisztusétól vagy az iszlámétól eltérően – a kirekesztett szegények szá-

mára nincs embertársi szolidaritás és együtt érző segítségnyújtás; ilyesmi csak az előnyben részesített családi klánokban vagy az azonos és hasonló kasztba tartozók szintjén létezik.

A hinduk által uralt nemzet válságban van, mivel évtizedek óta nem sikerül tisztességes módon magába építenie a jólétekből kirekesztett muszlimok megrövidített kisebbségét, kereken 140 millió polgárt, valamint a kaszt nélküli keresztényeket és buddhistákat. Strukturális igazságtalanságok, hinduk által alkalmazott erőszak és az emberi jogok megsértései trágyázzák azt a talajt, amelyből újból és újból kinő az iszlámista terror.

Az európai fasizmustól, különösen annak fajelméletétől ihletve az 1920-as és 1930-as években alakult ki a hindu nacionalizmus, és öltött testet a *Nemzeti Önkéntesek Egyesületében*. E mozgalom vezérelve, a *hindutva* az összes hinduk harmonikus egységét követeli a hierarchikus kasztrendszeren belül. Gandhi pacifizmusával szemben a *Nemzeti Önkéntesek Egyesülete* a „harca kész hinduizmust” propagálta, amelynek – tekintettel a muszlim és keresztény hódítóokra – le kell ráznia természetes békeszeretét.

A függetlenségi mozgalom világi eszményeivel szemben India hindu nacionalistái „a hinduk nemzeteként” határozta meg Indiát. A keresztények és muszlimok *értelemszerűen* csak vendégek, másodosztályú állampolgárok lehetnek ebben az Indiában. A *hindutva* hosszú időn át mindenekelőtt ama felsőbb osztályok követelése volt, amelyeknek létérdekük, hogy fennmaradjon a társadalmi hierarchia. 1990 óta azonban a hindu nacionalistáknak egyre inkább sikerül a másként hívőkkel – a keresztényekkel és a muszlimokkal – való egzisztenciális konfliktus szításával elfedniük a kasztrendszeren belüli társadalmi konfliktusokat, amelyek a legtöbb indiai számára mindmáig sokkal fontosabbak. Kifelé az iszlám „öselenség”, Pakisztán ellen irányítják az agressziót a hindu nacionalisták, belül pedig jelenleg a keresztényeket üldözik, mivel azok felkínálják a kilépés lehetőségét az embertelen kasztrendszerből.

Thomas Seiterich

A szerencsétlen nomádok

Az indiai bádógvárosok lakóit elűzik a turisták kedvéért

Bavana India fővárosának, Delhinek a peremén elhelyezkedő település. A 15 milliós metropolisz központjából napközben másfél órás utazással lehet eljutni Bavanába. A levegő metsző, a közlekedés lármája süketítő. A történelmi épületek, a színes fényekkel megvilágított templomok és a monumentális mecsetek hamar utat engednek az egyszerű házak szürke egyformaságának. Aztán véget ér az aszfaltozott út, és homokos göröngyökön jutunk el Bavanába. Néhány kőház áll ott, egy csomó hullámbádó-gunyhó veszik körül őket. Sok hajlékot csak kék műanyagponyva fed, hogy megvédje a lakókat a monszunesőktől.

Hulladékok és ürülék szaga terjeng, mert nincsenek egészségügyi berendezések. A „főutca” szélén durván összetákoltt bódék állnak: cigarettát, teát és élelmiszereket árúsítanak bennük. „A feleségemnek és nekem ott, a csatorna mentén van egy kunyhónk”, mondja Zarghul Mohammed, és ujjával dél felé mutat. Térdig érő, tiszta pamutruhát visel, fején fehér sapka.

Családja nem önként él Bavanában. „2004 óta élünk itt, mióta elűzték minket Jamuna Pustából”, magyarázza Mohammed. Hivatalos jogcíme nincs arra, hogy ott lakják. „Bár családom van, feleségem és gyerekeim, meg a szükséges papírok, eddig nem kaptunk földet.” Jamuna Pustában, India egyik legrégebbi és legnagyobb nyomorvedében volt teázója és zöldséges standja. A nyomorvedet felszámolásakor mindent a földdel tettek egyenlővé a buldózernek. Kárpótlás? Buta kérdés. „Bavanában nincs munkám, nincs földem. Koldulnom kell, ha életben akarok maradni”, panaszkodik Mohammed. „Két fiam az utcán él, és egy teakereskedőnek dolgoznak, nagyon messze innen.”

Jamuna Pusta lakóinak fele a muszlim kisebbséghez tartozott. Sokan a legnagyobb ázsiai nyagkereskedelmi piacon dolgoztak a közeli óvárosban, mások a folyó partján álló hőerőműben. A telep huszonöt év alatt alakult ki Delhi szívében, kőházakkal, iskolákkal és betegellátó helyekkel. Az 1980-as években, India világi piaci nyitása előtt, Delhi városi önkormányzata még vízvételi lehetőséggel, árammal és nyilvános vécékkel is ellátta Jamuna Pustát.

Egy nyereségelhajhászó politikus, India későbbi kulturális minisztere, Dzsagmohan erőltette a nyomorvedet felszámolását, hogy a Jamuna-folyó partjain 90 hektáros turista- és kultúrkomplexumot hozzon létre. Jamuna Pusta lakói tiltakoztak. Megpróbáltak csúcspolitikusokkal beszélni. Sikertelenül. A települést eltakarították azzal a jelszóval, hogy „előbb bontani kell, aztán új telepet építeni”. Az önkormány-

zat csak a rombolás reggelén jelölt ki új telkeket – de csupán a lakók negyede számára. Azóta a Jamuna partjain létrejött egy sportcentrum, amelyet tovább bővítenek majd a Brit Nemzetközösség államainak 2010-es játékaik számára.

„1998 óta csak Delhiben több mint egymillió lakost űztek el szállásáról”, mondja Lalit Batra városszociológus, aki évek óta végez kutatásokat Delhi nyomorvedeiben, és politikailag támogatja a lakók ügyeit. „Az elűzöttek csak körülbelül 40%-a kapott új menedékhelyet, a többiek most hajléktalanok vagy visszatérnek falujukba”, állapította meg Batra, „de az áttelepültek is gyökeretlenebbek váltak. Az új telepek legtöbbször nincs ivóvíz, nincs egészségügyi ellátás, nincsenek iskolák.”

A legrosszabb azonban, hogy nem találunk munkát. „Tulajdonképpen azért jötték Delhibe, mivel vidéken már nem volt munkájuk, nem tudtak megélni. És most a városi megélhetésüket is elveszik tőlük”, háborodik fel Batra. Mint mondja, a nyomorvedek lakói „a 21. század nomádjai”, akiknek nincs szállásuk, nincs hazájuk, és nincsen kilátásuk az emberhez méltó életre.

Elsőként Jamuna Pusta egykori lakói közül jöttek néhányan Bavanába. Azután további nyomorvedeket is felszámoltak Delhiben, s a település növekedni kezdett. A bavanai kolónia ma 50 000 lakót számlál. A városi tervezési hatóság, a *Delhi Development Authority* (DDA) 110 eurós illeték ellenében adott legtöbbjüknek egy darab földet, legföljebb 18 négyzetméter. Ez nagy pénz olyan családoknak, amelyeknek napi 2 euróból kell megélniük.

Aki fel tud hajtani valami építőanyagot, az maga bütyköli a házat. Asszonyok mezítláb cipelnek deszkákat és cementes zsákokat; mások létrán állnak, és úgy raknak kőre követ. Nyitott kérdés, hogy valami tartóssá tudnak-e létrehozni, mert a DDA csak ötéves használati engedélyt ad a telkekre, és még ezt a biztonságot sem szavatolja: mivel néhány ún. nyomorved-lord ingatlanspekulációt folytat, a városi hatóságok hivatalnokai ellenőrzik, hogy a kész házakat valóban lakják-e. A rettegett hivatalnokok bejelentés nélkül érkeznek.

„Az életünk itt maga a pokol”, panasolja Mithi Lesh, aki a gyerekeivel él Bavanában. Szemei szikrákat szórnak a dühtől. „Háztartási alkalmazottként dolgozom egy 15 kilométerre lévő részen. Amikor reggelként elmegyek, természetesen bezárom az ajtót. De félek, hogy a DDA emberei arra járnak, nem találunk otthon, és aztán kihajítanak.” Az utóbbi napokban különösen is rosszul mentek a dolgok, mondja. „Újból és újból hallatszott a híresztelés, hogy jönnek. Ezért előfordult, hogy

megszakítottam a munkámat, és fényes nappal visszajöttem Bavanába. Hiszen a gyerekeim sincsenek itt, reggel hatkor hagyják el a házat, mivel olyan hosszú az út az iskolába, és itt nincs buszközlekedés.” Majd hozzáteszi: „A DDA munkatársai teljesen önkényesen járnak el.”

Beszélgésünk után néhány perccel valóban megjelennek a DDA emberei. Autóval járnak Bavana göröngyös utcáit. Kiszállnak, és házról házra járnak, öregekből, gyerekekből és asszonyokból álló sűrű tömeg kíséri őket, indulatosan, egymás szavába vágva beszélnek.

Az emberek tudni akarják, mi az ellenőrök szándéka – ők azonban csak elköptatott válaszokat ismételtetnek, hogy nincs felhatalmazásuk felvilágosítást adni. Végül ismét beülnek az autóba, és elhajtanak, kezükben egy cédulával, amelyre felírták azoknak a háznak a számát, amelyeknek az ajtaja zárva volt.

„Szobafestő-mázoló vagyok”, mondja büszkén Umesh Szingh, hogy aztán rögtön rezignáltan folytassa: „Ezt tanultam, de most alig van munkám. Először is azért, mert 56 éves vagyok, másodszor meg itt nincs munka.” Amikor még Bannuval Nagurban, Delhi egyik viszonylag jól felszerelt nyomorvedében élt, állítása szerint sok munka volt, mert a nyomorvedet gazdag városrészek vették körül. „De az megszűnt van, és az utazási költségek felémésztenék a munkabér nagyobbik részét.”

Umesh Szingh arcát ráncok borítják, fogazata hiányos. Biharban született, az Indiai Unió egyik legszegényebb szövetségi államában. 1982-ben ment Delhibe, munkát keresve. Két fia és három lánya van, felesége négy évvel ezelőtt halt meg. 1600 másik családdal együtt 2006 áprilisában űzték el a gyermekestül Bannuval Nagurból. „A felszámolás nagyon rossz volt számunkra: mintha az életidegünket vágta volna el a kormány. Ezután szinte mindenki munkanélkülivé vált, és ott álltunk jövedelem nélkül”, magyarázza. „Bannuval Nagurban ötcsillagos szállodát akartak építeni, ezért űztek el minket.”

Az 1990-es évek eleje óta India olyan gazdasági növekedést könyvelhetett el, amely a világméretű pénzügyi válságig évente 9%-kal növekedett. Fellendülés – a szegények rovására. Ami a szegényeknek szenvedés és nyomor, az másoknak jó üzlet: 2003 óta 400%-kal nőttek a telekárak Delhiben. Ott is, ahol a nyomorvedek vannak. „Ezért űzik el az embereket”, mondja Lalit Batra szociológus.

Gerhard Klas

Fejtetőre állítva

Lehet-e a Bibliával igazolni a kapitalizmust?

A *Németországi Evangélikus Egyház Szociális Kamarájához* intézett levelében a berlini *Gazdaság és Egyház Munkacsoport* felpanaszolja, hogy az evangélikus egyház *Vállalkozói magatartás evangélikus szemszögből* című memoranduma nem kérdőjelezi meg a jelenlegi gazdasági rendet s az alapjául szolgáló hamis növekedési felfogást, ráadásul hamisan értelmezi a Bibliát. E levélben többek között az alábbiak állnak:

Munkánkhoz az adta az első lökést, hogy a talentumok példabeszédét (Máté 25,14-30 és Lukács 19,11-27) Origenész óta szinte kivétel nélkül allegorikusan értelmezik, és ezzel feje tetejére állítják annak mondanivalóját. Az Önök memoranduma is ezt az utat járja, amikor azt állítja: a példabeszéd arra hív fel, hogy „ne rejtjük el az Isten jóságáról szóló evangéliumot, hanem adjuk tovább, és tegyük termékenyvé mindenki számára”. Önök szerint a példabeszéd azt mutatja, „hogy egy szűk erőforrásokkal bíró világban értelmes dolog, »ha az ember jól sáfárkodik a képességeivel«”.

Ez az értelmezés tökéletesen elmegegy a szentírás-tudományi tényál-

lás mellett. Tulajdonképpen minden bibliaolvasó ember számára fel kellene tűnnie, hogy a történet végén megfogalmazott jelige („Akinek van, annak még adnak, s akinek nincs, attól még azt is elveszik, amije van”) nem származhat Jézustól vagy egyenesen Istentől. Ennek a felismerése elől azonban szinte teljesen elzárja az utat a példabeszéd értelmezésének sok évszázados története.

A történet végén elhangzó komisz kijelentés annak a brutális trónkövetelőnek a mondása, akiről a történet szól. Ez arra buzdítja alárendeltjeit, hogy nagy üzleteket csináljanak az ő pénzével, és a legsikeresebbekre politikai hivatalokat bíz, azokat viszont, akik ellenzői voltak, rövid úton megöleti. A harmadik szolgálta azonban, aki még a bankba sem ment el, hogy a rábízott pénzzel legalább kamatot söpörjön be, ő az egyetlen, aki szembe fordul e külföldön királlyá nyilvánított férfi méltánytalan kivánságával, és a szemébe mondja: „Te kemény ember vagy, leemelsz onnan, ahová nem tettél semmit, és aratsz, ahol nem vetted.” Valójában ő a példaképe annak, hogyan kell keresztény módon viselkedni efféle uralkodókkal.

A Lukács-evangélium Jézusa utolsó jeruzsálemi útján meséli el ezt a történetet, miután kísérről együtt Jerikóban megtapasztalta a fővámos, Zakeus csodálatos megtérését, aki azt mondta: „Uram, vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha erőszakosan kiszaroltam valamit, négyszeresen térítem meg.” Látna az uralkodó gazdasági rend egyik fontos képviselőjének ezt az érzelmi változást, Jézus kísérei olyan eufóriába esnek, hogy úgy vélik, most már

rögtön meg fog jelenni Isten országa.

Hogy visszahozza barátait a még uralkodó viszonyok talajára, Jézus elmeséli ezt a történetet arról a nyereséghajhászó és erőszakos uralkodóról, aki – akárcsak összes utódai – ezen alapelv szerint cselekszik: „Akinek van, annak még adnak, s akinek nincs, attól még azt is elveszik, amije van.” Ez a kapitalista magatartás alapelve, amely mind a mai napig érvényben van. Nekünk pedig teljes nyomatékkel ellent kell mondanunk e történet átértelmezésének, amint az a memorandumban is megjelenik.

A második szöveg a szőlőmunkások példázata (Máté 20,1-16). Erről azt mondja az Önök memoranduma: ezt a példabeszédet „nem a mai vállalkozókhöz intézett cselekvési útmutatásként kell értelmezni, ti. hogy mindenkinek ugyanazt a bért fizessék”, majd így folytatja: minden munkás azonos bérezése azért ütközik ellentmondásba, „mivel ellentmond a gazdaság törvényeinek”. Önök szerint a példabeszéd azért provokatív a korabeli és a mai hallgató számára egyaránt, „mivel megsérti az igazságos, teljesítményarányos javadalmazással kapcsolatos emberi elképzeléseket”.

Valóban! Amit a szőlő tulajdonosa azáltal gyakorol, hogy egyenlőtlen munkáért azonos bért fizet, az éppenséggel nem az uralkodó viszonyokat akarja igazolni, hanem Jézus ellenmodelljét akarja demonstrálni, amelyet ő Isten közelgő országában lát. Nekünk, keresztényeknek – amint a Hegyi Beszédben olvashatjuk – először is Isten országára és az Ő igazságosságára kell törekednünk, nem pedig „a gazdaság törvényeit” kell követnünk.

Önök joggal mutatnak rá arra, hogy a szükségletek igazságosságát és a teljesítmények igazságosságát emberhez méltó viszonyba kell hozni, és nyomatékosan figyelmeztetik az (egyre inkább hátrányos helyzetbe kerülő) szociális piacgazdaságot. Egy keresztény egyház számára azonban ajánlatos lenne felemelni intő szavát a munkabérek alakulásával kapcsolatban is – ezeknek az irányja ugyanis világszerte a kizsákmányolási viszonyok felé közelít.

Forrás: Publik-Forum, 2008/22

